

Оскар Уайлд

Рибарят и неговата душа

Всяка вечер младият рибар излизаше в морето и хвърляше мрежите си във водата.

Когато вятърът духаше откъм сушата, той не хващаше нищо или хващаше съвсем малко, защото това бе остър вятър с черни крила и бурни вълни се издигаха насреща му. Но когато вятърът духаше към брега, рибата излизаше от дълбините, хващаше се в мрежите му и той я занасяше на пазара и я продаваше.

Всяка вечер излизаше той в морето, ала една вечер мрежата му бе толкова тежка, че едва я теглеше към лодката. И той се засмя и си каза: „Сигурно съм хванал всичката риба от морето или съм впримчил някое грозно чудовище, което ще бъде за чудо и приказ сред хората, или някой страшен звяр, който кралицата ще поиска да вземе.“ И рибарят напъна всички сили, затегли грубите въжета, додето дългите вени по ръцете му се издуха като черти от син емайл върху бронзова ваза. Той теглеше тънките въжета и все по-близо и по-близо идваше кръгът от плоски коркове и най-сетне мрежата се вдигна на повърхността.

Но това, което беше вътре, съвсем не беше риба, а само заспала малка русалка.

Косата ѝ бе като мокро златно руно, а всеки отделен косъм – като тънка златна нишка в стъклена чаша. Снагата ѝ бе като бяла слонова кост, а опашката – от сребро и бисер. От сребро и бисер беше опашката ѝ и зелени морски водорасли се увиваха около нея; и подобни на морски раковини бяха ушите ѝ, а устните – като корал. Студените вълни заливаха студените ѝ гърди и сол блестеше по клепките.

Тъй прекрасна беше тя, че когато я видя, младият рибар се изпълни с почуда, протегна ръка да притегли мрежата по-близо до себе си, навезде се през борда и я стисна в прегръдките си, И когато я докосна, тя извика като подплашена чайка и се събуди, изгледа го ужасена с люляково-аметистовите си очи и се помъчи да се изтръгне. Но той я държеше здраво притисната до себе си и не я оставяше да си отиде.

– Моля ти се, пусни ме, защото аз съм единствената дъщеря на морския цар, а баща ми е стар и самотен.

Но младият рибар отговори:

– Няма да те пусна, докато не ми обещаеш, че щом те повикам, ще идваш и ще ми пееш. Рибите обичат да слушат песните на морските хора и така мрежите ми ще бъдат пълни.

– Даваш ли ми дума, че ще ме пуснеш, ако ти го обещаая? – възкликна русалката.

– Давам ти дума, че ще те пусна – отговори младият рибар.

Тогава тя му даде обещание и се закле с клетвата на морските хора. И той разтвори ръце, и тя потъна във водата, разтреперана от непонятен страх.

Всяка вечер младият рибар излизаше в морето и викаше русалката, и тя се издигаше от водите и му пееше. Делфините обикаляха в кръг около нея, а плашливите чайки се виеха над главата ѝ.

А тя пееше чудна песен. Защото пееше за морските хора, които прекарват стадата си от една бездна в друга и носят малките теленца на рамо; за тритоните, които имат дълги зелени бради и космати гърди и надуват извити раковини, когато минава царят; за царския дворец, който е целият от кехлибар, с покрив от бистър смарагд и постлан с блестящ бисер; за морските градини, където огромните ветрила на корала се люшкат цял ден, а рибите се стрелкат насам-натам като сребърни птици, и анемоните се държат за скалите, и съомгата се излюпва в назъбения жълт пясък. Тя пееше за големите китове, които идват от северните морета и имат остри ледени висулки по перките си; за сирените, които разказват такива чудесни неща, че търговците запушват ушите си с восък, та да не ги чуят, понеже иначе ще скочат във водата и ще се удавят; за потъналите галери с високи мачти и замръзнали моряци, вкопчили се във въжета, където скумрии влизат и излизат през кръглите прозорчета; за малките рачета, които са неуморни пътешественици, вкlescват се в дъната на корабите и обикалят света; за сепиите, които живеят по скалите и простират напред своите дълги черни ръце, и могат да накарат, когато пожелаят, да настъпи нощ. Пееше за наутилуса, който си има собствена лодка, издълбана в опал и плаваща с копринено платно, за безгрижните водни духове, които свирят на арфи и могат да приспят великия Кракен¹, за малките деца, които хващат хлъзгавите костенурки и със смях се возят ма гърба им; за русалките, които лежат в бялата пяна и протягат ръце към мореплавателите, и за тюлените с извити зъби, и за моржовете с разветви гривни.

И докато тя пееше, всички риби-гон излизаха от дълбочините да я слушат, а младият рибар хвърляше мрежите си около тях и ги хващаше, а други убиваше с копие. И когато добре натоварваше лодката си, русалката му се усмихваше и потъваше в морето.

Но никога не се приближаваше до него толкова, че да може да я допре. Той често я викаше и ѝ се молеше, но тя не искаше, а когато се опитваше да я хване, гмуркаше се като тюлен и тоя ден рибарят не я

---

1. Митично морско чудовище, което живее край бреговете на Норвегия – Б. пр.

виждаше вече. И всеки ден гласът ѝ звучеше все по-сладко в неговите уши, Толкова сладък беше гласът ѝ, че той забравяше мрежите и хитрините си ѝ изоставяше своя занаят. С оранжево-червени перки и изпъкнали златни очи тоновете минаваха край него на стада, но той не им обръщаше внимание. Копието лежеше до него неизползувано, а оплетените от ракета кошници оставаха празни. С притворени уста и очи, замъглени от почуда, той седеше неподвижен в лодката и слушаше, слушаше, докато морските мъгли плъзнеха около него и блуждаещата луна посребреше кафявите му ръце. И една вечер я извика и рече:

– Малка русалке, малка русалке, аз те обичам. Вземи ме за мъж, защото те обичам.

Но русалката поклати глава.

– Ти имаш човешка душа – отговори тя. – Само ако пропъдиш душата си, бих могла да те залюбя.

И младият рибар си каза: „За какво ми е моята душа? Не мога да я видя. Не мога да я докосна. Не я познавам. Разбира се, че ще я пропъдя и ще изживея много радости!“ И вик на щастие се изтръгна от устните му, той се изправи в шарената си лодка и протегна ръце към русалката.

– Аз ще пропъдя душата си – извика той – и ти ще станеш моя жена, а аз ще стана твой мъж и в дълбините на морето ще живеем заедно, и ти ще ми покажеш всичко, за което си ми пяла, а аз ще правя всичко, каквото пожелаеш, и няма да се разделим цял живот.

А малката русалка се засмя от радост и закри лицето си с ръце.

– Но как да пропъдя душата си? – възкликна младият рибар. – Каж ми как и ще видиш, че ще го направя.

– Уви, не зная. – каза малката русалка. – Морските хора нямат душа. – И тя потъна в дълбините, вперила в него тъжен поглед.

И тъй, рано на другата сутрин, преди още слънцето да се вдигне една педя над хълмовете, младият рибар отиде в дома на свещеника и почука три пъти на вратата.

Послушникът погледна през прозорчето, видя кой е, дръпна резето и му каза:

– Влез!

И младият рибар престъпи прага и коленичи на дъхавите рогозки на пода, извика на свещеника, който четеше от святата книга, и му каза:

– Отче, аз любя морска девойка, но моята душа ми пречи да изпълня желанието си. Каж ми как мога да пропъдя душата си, защото всъщност тя не ми трябва. Каква стойност има душата за мен? Не мога да я видя. Не мога да я докосна. Не я познавам.

А свещеникът се заудря в гърдите и отговори.

– Горко ти, горко ти, ти си полудял или си ял някаква отровна билка, защото душата е най-благородната част от човека и ни е била дадена от Бога, за да я използваме за благородни неща. Няма нищо по-скъпоценно от човешката душа, няма нищо земно, което може да се сравни с нея. Тя струва колкото всичкото злато на света и е по-скъпоценна от рубините на царете. Не мисли, синко мой, повече за това, защото за такъв грях няма прошка. Морските хора, те са загубени й тези, които общуват с тях, са също загубени. Те са като дивите зверове, които не знаят кое е добро и кое е зло, и господ не е умрял заради тях.

Очите на младия рибар се наляха със сълзи, когато чу жестоките слова на свещеника, той се изправи и му каза:

– Отче, фавните живеят в гората и са щастливи, а по скалите седят тритони с арфи от червено злато. Позволи ми да бъда като тях, моля ти се, защото те живеят като цветята. Каква полза имам аз от моята душа, щом тя стои между мен и съществото, което любя?

– Телесната любов е ниска – възкликна свещеникът и смръщи вежди – и ниски и зли са нечестивите същества, които Бог търпи да кръстосват неговия свят. Проклети да са горските фавни, проклети да са морските певци! Чувал съм ги ношно време и те са се мъчили да ме отклонят от моите молитви. Те ми чукат на прозореца и се смеят. Те ми шепнат на ушите разкази за своите пагубни радости. Те ме изкушават със съблазни, а когато понеча да се моля, кривят се насреща ми. Те са загубени, казвам ти, те са загубени. За тях няма рай, няма и ад и нито на едното, нито на другото място ще прославят те божието име.

– Отче, ти не знаеш какво говориш! – извика младият рибар. – Веднъж хванах с мрежата си дъщерята на морския цар. Тя е по-хубава от зорницата и по-бяла от месеца. Зарад нейната снага съм готов да дам душата си, а зарад нейната любов съм готов да се откажа от рая. – Каж ми това, което те питам, и ме остави да си отида с мир.

– Махни се! Махни се! – извика свещеникът. – Твоята любима е загубена и ти ще бъдеш загубен с нея. – И не му даде благословия, и го изпъди от къщата си.

А младият рибар се запъти към пазарището и вървеше бавно, с оборена глава, като човек, постигнат от скръб.

И когато го видяха да идва, търговците зашепнаха помежду си, а един от тях излезе напред да го пресрещне, извика го по име и му рече:

– Какво имаш за продан?

– Ще ти продам моята душа – отговори той. – Моля ти се, купи я от

мен, защото ми е омръзнала. За какво ми е моята душа? Не мога да я видя. Не мога да я докосна. Не я познавам.

Но търговците му се присмяха и казаха:

– За какво ни е човешка душа? Тя не струва пукнатата пара. Продай ни тялото си да ни робува и ние ще те облечем в морскосиньо, и ще сложим пръстен на ръката ти, и ще те направим любимец на царицата. Но недей ни говори за душата, защото тя за нас не е нищо, нито има някаква стойност, та да ни послужи.

И младият рибар си каза:

„Колко странно е това! Свещеникът ми каза, че душата струва колкото златото на целия свят, а търговците твърдят, че не струва пукнатата пара.“

И си отиде от пазарището, и слезе на морския бряг, и се замисли какво трябва да стори.

И по пладне си спомни, че един от другарите му, който беше билкар, му бе разправял за млада магьосница – тя живеела в пещера на самия нос на залива и била много изкусна в магиите си. И той тръгна ти-чешком, толкова голямо бе нетърпението му да се отърве от душата си, и облак прах се вдигаше подире му, както се носеше по прибрежния пясък. По сърбежа на дланта си младата магьосница разбра за идването му и се засмя, и разпусна червените си коси. С червени коси, паднали върху раменете ѝ, стоеше тя пред входа на пещерата и в ръце държеше разфънала клонка див бучиниш.

– Какво ти трябва? Какво ти трябва? – за вика тя, когато той се зададе запъхтян по стръмнината и се преклони пред нея. – Роба за мрежата ти при насрещен вятър? Аз имам тръстикова свирчица и щом я надуя, барбуните влизат в залива. Но тя има цена, хубав момко, тя има цена! Какво ти трябва? Какво ти трябва? Буря, която да разбие корабите и да изхвърли сандъци с богати съкровища на брега? На мен са подвластни повече бури, отколкото на вятъра, защото аз служа на тоя, който е посилен от вятъра, и с едно сито и кофа вода мога да изпратя големите галери на морското дъно. Но аз имам цена, хубав момко, аз имам цена! Какво ти трябва? Какво ти трябва? Аз познавам едно цвете, което расте в долината, никой не го знае освен мене. То има пурпурни листа и звезда в сърцето си, а сокът му е бял като мляко. Допреш ли с това цвете коравите устни на царицата, тя ще те последва накрай света. От ложето на царя ще стане тя и ще те последва накрай света. И то има цена, хубав момко, и то има цена! Какво ти трябва? Какво ти трябва!? Аз мога да счукам жаба в хапан и да направя от нея отвара и да разбъркам отварата

с мъртвешка ръка. Напръскай с нея неприятеля си, когато спи, и той ще се превърне в черна усойница и родната му майка ще го погуби. С колело мога да сваля месеца от небето, а в един кристал мога да ти покажа смъртта. Какво ти трябва? Какво ти трябва? Каж ми какво желаеш и ще ти го дам, но ще ми платиш, хубав момко, ще ми платиш!

– Аз желая само едно малко нещо – каза младият рибар – и въпреки това свещеникът се разгневи и ме изпъди. То е съвсем малко, а търговците ме подиграха и ми отказаха. Затова дойдох при тебе, макар хората да казват, че си зла, и каквато цена да ми поискаш, ще ти платя.

– Какво искаш? – попита магьосницата и се приближи до него.

– Искам да пропъдя душата си – отговори младият рибар.

магьосницата пребледня, потрепера и скри лице в синьото си наметало.

– Хубав момко, хубав момко – промълви тя, – страшно е да се направи такова нещо!

Той отметна кестенявите си къдрици и се изсмя:

– Душата е нищо за мене. Не мога да я видя..! Не мога да я докосна. Не я познавам.

– Какво ще ми дадеш, ако те науча? – попита магьосницата и го загледа с прекрасните си очи.

– Пет жълтици – отговори рибарят – и мрежите, и направената от плет хижа, в която живея, и шарената лодка, с която плавам. Само ми кажи как да се отърва от душата си, и ще ти дам всичко, каквото имам.

Тя му се изсмя подигравателно и го удари с клончето бучиниш.

– Аз мога да превърна есенните листа в злато – отговори тя – и мога да изтъка бледите лунни лъчи в сребро, стига да пожелаеш. Този, комуто служи, е по-богат от всички царе на този свят и владее техните земи.

– Какво тогава да ти дам – възкликна рибарят, – щом не искаш нито злато, нито сребро?

Магьосницата го поглади по косата с тънката си бяла ръка.

– Трябва да танцуваш с мене, хубав момко – промълви тя и му се усмихна при тези думи.

– Само това ли? – извика учуден младият рибар и се изправи.

– Само това – отговори тя и му се усмихна пак.

– Тогава по залез слънце ще танцуваме двама с тебе на някое скришно място – каза той, – а след като танцуваме, ще ми кажеш, което искам да знам.

Магьосницата поклати глава.

– По пълнолуние, по пълнолуние – промърмори тя. След това се

огледа на всички страни и се послуша. Една синя птица излетя с писък от гнездото си и закръжи над дюните, а три пъстри птици изшумоляха в острата сива трева и си заподсвиркваха. Не се чуваше друг звук, освен звука на вълна, която влачи гладки камъчета по брега. Тогава тя простря ръка, притегли го по близо до себе си и сложи сухите си устни на ухото му.

– Довечера трябва да дойдеш навръх планината – пошепна тя. – Довечера има събор и „той“ ще бъде там.

Младият рибар се стресна и я погледна, а тя показва белите си зъби и се засмя.

– Кой е този, за когото говориш? – попита той.

– Това не е важно – отговори магъосницата. – Иди довечера, застана под клоните на габъра и ме чакай да дойда. Ако някое черно куче се спусне насреща ти, шибни го с върбова пръчка и то ще си отиде. Ако ти се обади някой бухал, не му отговаряй. Когато настъпи пълнолуние, аз ще дойда при теб и двамата ще танцуваме на тревата.

– Но ще ми се закълнеш ли, че ще ми кажеш как да пропъдя душата си? – запита той.

Тя излезе на слънце и вятърът начупи косата ѝ на вълни.

– Кълна се в козите копита – отговори тя.

– Ти си най-добрата магъосница – извика младият рибар – и аз наистина ще танцувам с тебе довечера навръх планината! Бих предпочел да ми поискаш злато или сребро. Но ще получиш тая цена, която искаш, защото това е съвсем малко нещо.

И той си свали шапката, и ниско ѝ се поклони, и се затича обратно към града, изпълнен с голяма радост.

А магъосницата го изпрати с очи и когато той се загуби от погледа ѝ, влезе в пещерата, извади огледало от украсено с резба кедрово ковчеже, сложи го на подставка, хвърли пред него върбина върху разгорещени дървени въглища и се вгледа през виещия се пушек. И след малко сви юмруци от яд.

– Той трябва да бъде мой! – промърмори тя. – Аз не съм по-грозна.

И тая вечер, когато месечината изгря, младият рибар се качи навръх планината и застана под клоните на габъра. Като щит от излъскан метал лежеше кръглото море в краката му и сенките на рибарските лодки се движеха из заливчето. Голям бухал с жълти като сярка очи го извика по име, но той не отговори. Черно куче се спусна насреща му и заръмжа. Той го удари с върбова пръчка и то заскимтя и избяга.

В полунощ магъосниците започнаха да долитат по въздуха като

прилепи.

– Пфу! – викаха те и кацаха на земята. – Има някой, когото не познаваме! – И душеха : насам-натам, и бърбеа една с друга, и правеха знаци. Последна дойде младата магьосница с червената коса, развята по въздуха. Беше облечена с рокля от златотъкан плат, извезан с паунови очи, а на главата си имаше малка шапчица от зелено кадифе.

– Къде е той, къде е той? – развикаха се магьосниците, когато я видяха, но тя само се изсмя и изтича при габъра, хвана рибаря за ръка, изведе го на лунна светлина и затанцува.

Двамата се въртяха и въртяха и младата магьосница скачаше толкова високо, че рибарят виждаше червените точета на обувките ѝ. Сетне точно срещу танцуващите долетя тропотът на препускащ кон, но никакъв кон не се виждаше и рибарят се изплаши.

– По-бързо! – извика магьосницата, обви с ръце шията му и дъхът ѝ парна лицето му. – По-бързо, по-бързо! – извика тя и земята сякаш се завъртя под краката му, умът му се помъти, обзе го ужас, сякаш го наблюдаваше някакво зловещо същество и най-после си даде сметка, че в сянката на една скала имаше фигура, която по-рано не беше видял.

Беше мъж, облечен с дрехи от черно кадифе с испанска кройка. Лицето му беше странно бледо, но устните му приличаха на великолепно червено цвете. Изглеждаше уморен, стоеше облегнат назад и с равнодушен вид играеше с дръжката на камата си. На тревата до него лежеше украсена с пера шапка и чифт дълги ръкавици с позлатени връзки на китките и извезани с чудновати плетеници от ситен бисер. Къса наметка, обточена със самурени кожи, висеше от рамото му, а изиящните бели ръце бяха отрупани с пръстени. Над очите му се спускаха натежали клепачи. Младият рибар го загледа като скован от вълшебство. Най-после очите им се срещнаха и където и да танцуваше, все му се струваше, че погледът на тоя мъж е впит в него. Той чу магьосницата да се смее, хвана я през кръста и лудо я завъртя в кръг.

Изведнъж куче залая в гората, танцуващите спряха и двама по двама се заредиха да коленичат и да целуват ръцете на мъжа. Докато правеха това, лека усмивка извиваше гордите му устни, както крилата на птица докосват водата и я карат да се смее. Но в усмивката имаше надменност. Той все поглеждаше към младия рибар.

– Ела да се поклоним! – пошепна магьосницата и той закопня да направи това, за което тя настояваше, и я последва. Но когато се доближи, без сам да знае защо, направи кръстен знак на гърдите си и извика божието име.

И тогава магьосниците се разпискаха като ястреби и отлетяха, а мъртвешки бледото лице, което го бе наблюдавало, се разкриви от присътп на болка. Мъжът отиде до една горичка и извири. Нискорасло конче със сребърни такъми изтича насреща му. Той скочи на седлото, обърна се и тъжно погледна младия рибар.

А червенкосата магьосница също се опита да отлети, но рибарят я хвана за китките и здраво я стисна.

– Пусни ме – извика тя – и ме остави да си отида! Защото ти назова онова, което не биваше да назовеш, и направи знака, който не може да се гледа.

– Не – отговори той, – няма да те пусна, докато не ми кажеш тайната.

– Каква тайна? – попита магьосницата. Тя се боричкаше с него като дива котка и хапеше покритите си с пяна устни.

– Ти знаеш – отговори той. Тревистозелените й очи се замъглиха от сълзи и тя каза на рибаря:

– Искай от мене всичко друго, но не и това!

Той се изсмя и я стисна още по-здраво.

И когато видя, че не може да се освободи, тя му пошепна:

– Аз съм не съм по-грозна от дъщерите на морето и не съм по-малко чаровна от ония, които живеят в сините води. – И се попритисна до него и доближи лице до неговото.

Но той я отблъсна начумерено и каза:

– Ако не си изпълниш обещанието, ще те убия, защото си вероломна магьосница.

Тя посивя като цвета на дивия рожков и потрепери.

– Тъй да бъде – промърмори. – Душата си е твоя, а не моя. Прави с нея каквото искаш.

И извади от колана си едно ножче с дръжка от кожа на зелена усойница и му го даде.

– За какво ми е то? – попита я той учудено. Тя помълча няколко мига и ужас се изписа на лицето й. После отметна назад косата от челото си и със странна усмивка му рече:

– Това, което хората наричат сянка на тялото, не е сянка на тялото, а е тялото на душата. Застани на морския бряг с гръб към месечината и отрежи в краката си сянката, която е тяло на душата ти, заповядай на душата да те напусне и тя ще го направи.

Младият рибар се разтрепери.

– Вярно ли е това? – промълви той.

– Вярно е, но бих искала да не ти го казвам! – извика тя и с ридание се притисна до краката му.

Той я отстрани от себе си и я остави в буйната трева, отиде до ръба на склона, затыкна ножа в колана си и заслиза надолу.

А душата му, която беше в него, се обади и рече:

– Слушай! Живяла съм с тебе толкова години и съм била твой слуга. Не ме пропъждай сега – нима съм ти сторила някакво зло?

А младият рибар се изсмя:

– Не си ми сторила никакво зло, но нямам нужда от тебе – отговори той. – Светът е широк, освен него има и рай, и ад, и тоя здрачен дом между тях. Върви, където щеш, и недей ме тревожи, защото моята любов ме зове.

И душата му се замоли жаловито, но той не й обръщаше внимание и скачаше от скала на скала, бързоног като дива коза. Най-после стигна равнището и жълтия морски бряг.

С бронзови ръце и нозе, строен като гръцка статуя, той застана на пясъка с гръб към месечината и от пяната се подадоха бели ръце, които го викаха, а от вълните се издигнаха неясни образи и го приветстваха. Пред него лежеше сянката му, която беше тялото на неговата душа, а зад него месечината висеше във въздуха с цвета на пчелен мед. И душата му каза:

– Щом наистина трябва да ме пропъдиш от себе си, не ме отпращай без сърце. Светът е жесток, дай ми твоето сърце да го отнеса със себе си.

Той поклати глава и се усмихна.

– С какво ще любя моята любима, ако ти дам сърцето си? – възкликна той.

– Бъди милостив – каза душата, – дай ми сърцето си, защото светът е много жесток и мене ме е страх.

– Моето сърце принадлежи на моята любима – отговори той, – затова не се бави, ами си върви.

– Не бива ли и аз да любя? – попита душата.

– Върви си, защото нямам нужда от тебе – извика младият рибар, извади ножчето с дръжка от кожа на зелена усойница и отрязва сянката пред краката си. Тя се вдигна, застана пред него и го изгледа, и беше същата като самия него.

Той се отдръпна, затыкна ножа в колана си и усети, че го обзема страхопочитание.

– Върви си – промърмори той – и не ми се мяркай повече пред

очите.

– Не, ние трябва да се срещнем пак – каза Душата. Гласът ѝ бе нисък, подобен на флейта, а устните ѝ почти не мърдаха, когато говореше!

– Как ще се срещнем? – възкликна младият рибар. – Да не ме последваш в морските дълбини?

– Веднъж в годината ще идвам на това място и ще те викам – каза душата. – Може случайно да ти дотрябвам.

– За какво ли ще ми дотрябваш? – извика младият рибар. – Но да бъде както искаш. – И се хвърли във водата и тритоните надуха роговете си, и малката русалка се вдигна да го посрещне, обви ръце около шията му и го целуна по устата.

А душата стоеше на безлюдния бряг и ги гледаше. И когато те потънаха в морето, тръгна да си върви, разплакана, през блатата.

И след като измина една година, душата дойде на морския бряг и повика младия рибар, и той се вдигна от дълбините и рече:

– Защо ме викаш? А душата отговори:

– Ела по-близо, за да поговоря с теб, защото видях чудни неща.

Тогава той дойде по-близо, излегна се в плитчината, сложи глава на ръката си и заслуша. А душата му каза:

– Когато те напуснах, аз обърнах лице към изток и тръгнах на път. От изток идва всичко, което е мъдро. Шест дена пътувах и в утрото на седмия ден стигнах до планина, която е в страната на татарите. Седнах в сянката на един тамариск, за да се запазя от слънцето. Земята беше суха и спечена от зной. Хората пъплеха насам-натам по равнината като мухи, плъзнали по диск от излъскана мед.

Стана пладне и облак червен прах се вдигна в ниския край на земята. Татарите го видяха, опънаха шарените си лъкове, скочиха върху дребните си коне и препуснаха да го посрещнат. Жените избягаха с пътици в каруците и се скриха зад плъстените завеси.

По здрач татарите се върнаха, но петима от тях липсваха, а и сред тях, които се завърнаха, мнозина, бяха ранени. Те впрегнаха конете си в колите и побързаха да се отдалечат. Три чакала излязоха от една пещера и ги изпратиха с поглед. После подушиха въздуха с ноздрите си и затичаха в тръс в обратна посока.

Когато изгря месецът, видях огън да гори в равнината и се запътих към него. Дружина търговци бяха насядали на килими около него. Зад тях камилите им бяха вързани за колове. А негрите, които бяха техни слуги, опъваха на пясъка шатри от дъбена кожа и правеха висока ограда от бодливи храсти.

Приближих се, главатарят на търговците се изправи, извади сабята си и ме попита какво търся.

Отговорих, че съм княз в своята страна и че съм избягал от татарите, които се опитали да ме заробят. Главатарят се усмихна и ми посочи пет глави, набучени върху дълги бамбукови стъбла.

После ме попита кой е пророкът господен и аз отговорих: „Мохамед.“

Когато чу името на лъжепророка, той се поклони, хвана ме за ръка и ме настани до себе си. Един негър ми донесе кобилешко мляко в дървена паница и парче печено агнешко месо.

Призори тръгнахме на път. Аз яздох до главатаря на камила с червен косъм и един бързоходец тичаше пред нас с копие в ръка. От двете страни имаше воители, а след тях идваха мулетата със стоките. Имаше четиридесет камили в кервана, а мулетата бяха два пъти по четиридесет на брой.

От страната на татарите отидохме в страната на тия, които кълнат луната. Видяхме грифони да пазят златото им върху бели скали и люспести дракони, заспали в пещерите си. Когато минавахме през планините, задържахме дъха си, за да не се съборят отгоре ни снеговете, и всеки беше вързал пред очите си було от прозирен плат. Когато минавахме през долините, пигментите, скрити в дървесни хралупи, ни целеха със стрели, а нощем чувахме диваците да бият тъпани. Когато стигнахме до Маймунската кула, сложихме пред маймуните плодове и те не ни закачиха. Когато стигнахме до Змийската кула, дадохме на змиите топло мляко в бронзови купи и те ни оставиха да минем. Три пъти през време на пътуването излизахме пред бреговете на реката Оксус. Преминавахме я с дървени салове, върху големи мехури от надуты кожи. Хипопотами гневно плуваха срещу нас и се мъчеха да ни погубят, а камилите, когато ги виждаха, се разтреперваха.

Царете на всички градове ни облагаха с данък, но не ни пускаха да влезем през портите им. Те ни хвърляха хляб, малки царевични питки, печени с мед, и питки от бяло брашно с плънка от фурми. За всеки сто коша им давахме по едно зърно кехлибар.

Когато ни виждаха да се приближаваме, жителите на селата отравяха кладенците и бягаха по планинските върхове. Ние се бихме с магадинците, които се раждат стари, стават все по-млади и по-млади от година на година, и умират съвсем малки деца; и с лактройците, които казват, че са синове на тигри и се боядисват с жълта и черна боя; и с аурантиите, които погребват мъртъвците си по върховете на дърветата, а

самите живеят в тъмни пещери, да не би да ги убие слънцето, което е техен бог; и с кримнийците, които се кланят на крокодил и му поднасят обици от зелено стъкло и го хранят с масло и пресни птици и с агазанбейците, които имат кучешки муцуни; и със сибанците, които имат конски крака и тичат по-бързо от конете. Една трета от хората ни измряха в боеве и още една трета измряха от лишения. Останалите роптаеха против мен и казваха, че аз съм им донесъл нещастие. Тогава извадих усойница изпод един камък и я оставих да ме ухапе. Те видяха, че нищо не ми стана, и се уплашиха.

На четвъртия месец стигнахме града Илел. Беше нощ, когато дойдохме до гората пред градските стени и въздухът бе душен, понеже месецът се движеше в зодията на Скорпиона. Набрахме зрели нарове от дърветата, отворихме ги и изпихме сладкия им сок. След това легнахме на килимите си и зачакахме зората.

А призори ставахме и почукахме на градската порта. Тя беше изкована от червен бронз, с изваяни на нея морски дракони и дракони, които имат крила. Пазачите погледнаха надолу от назъбените стени и ни попитаха какво искаме. Преводачът на кервана отговори, че сме дошли от сирийския остров с много стоки. Те взеха заложници, казаха, че ще ни отворят портата на пладне и ни помолиха да почакаме дотогава.

На пладне отвориха портата и щом влязохме, хората се стекоха на тълпи от къщите, за да ни гледат, а един вестител тръгна из града да надува раковина и да известява за нас. Ние спряхме на пазарището, негрите развързаха вързопите с пъстри платове и отвориха сандъците от сикоморово дърво. И когато те свършиха работата си, търговците наредиха странните си стоки: навосьчено платно от Египет и рисуван ленен плат от Етиопия, пурпурни сунгери от Тир и сини завеси от Сидон, чаши от студен кехлибар и тънки съдини от стъкло, и чудновати съдове от печена глина. От покрива на една къща ни гледаха насъбрали се жени. Една от тях беше с маска от позлатена кожа.

И на първия ден дойдоха жреците да обменят стоките си с нас, на втория ден дойдоха благородниците, а на третия ден дойдоха занаятчиите и робите. И такъв е обичаят им с всички търговци, докато те остават в града.

А ние останахме за цял месец и когато месецът започна да се смалява, дотегна ми, та тръгнах да обикалям улиците на града и стигнах до градината на техния бог. Жреците с жълтите си одежди мълчаливо се движеха сред зелените дървета и върху настилка от чер мрамор стоеше розовочервеният дом, в който живееше богът. Вратите му бяха от

пъстра глазура, бикове и пауни бяха изваяни върху тях от изпъкнало и излъскано злато. Керемидите на покрива бяха от морско зелен порцелан, а по издадените стрехи висяха звънчета. Когато прелитаха край тях, белите гълъби закачаха звънчетата с криле и те звъняха.

Пред храма имаше бистър водоем, постлан с пъстър оникс. Аз легнах до него и докоснах с бледите си пръсти широките листа. Един от жреците се приближи и застана зад мене. Беше обут със сандали – единият от мека змийска кожа, а другият от птичи пера. На главата си носеше митра от черна плът, украсена със сребърни полумесеци. Седем жълти нишки бяха втъкани в одеждата му, а къдравата му коса бе боядисана с антимон.

След малко той ми заговори и ме попита какво желая.

Казах му, че желая да видя бога.

– Богът е на лов – рече жрецът и странно ме изгледа с косите си очички.

– Каж ми в коя гора е, та да отида при него – отговорих аз.

Той оправя с дълги островърхи нокти меките ресни на туниката си.

– Богът спи – промърмори той.

– Каж ми на кое ложе е, та да отида да бдя над него – отговорих аз.

– Богът е на пир – изкрещя той.

– Ако виното е сладко, ще пия с него; ако е горчиво, пак ще пия с него – бе моят отговор.

Той учудено наведе глава, хвана ме за ръка, вдигна ме и ме въведе в храма.

И в първата стая видях идол, седнал на трон от Яспис с едри редки бисери по ръбовете. Беше изрязан от абанос и имаше човешки ръст. На челото му блестеше рубин, от косите гъсто масло капеше по бедрата. Нозете му бяха червени от кръвта на прясно заклано яре, а кръстът му беше препасан с меден пояс, украсен със седем перила.

И аз попитах жреца:

– Това ли е богът?

А той ми отговори:

– Това е богът.

– Покажи ми бога – извиках – или ще те убия!

И допрях ръката му, и тя изсъхна. А жрецът ми се замоли и рече:

– Нека господарят изцери своя слуга и ще му покажа бога.

Тогава дъхнах с моя дъх ръката и тя оздравя пак, а той се разтрепери и ме въведе във втора стая и там видях идол, изправен върху лотос от

нефрит; накичен с грамадни смарагди. Идолът беше изрязан от слонова кост и ръстът му беше два пъти по-голям от човешки. На челото му имаше хоризонти, а гърдите му бяха намазани с миро и канела. В едната си ръка държеше извит скипър от нефрит, а в другата – кръгъл кристал. Беше с бронзови ботуши, а дебелият му врат бе стегнат с наниз от лунни камъни. И аз попитах жреца:

– Това ли е богът?

А той ми отговори:

– Това е богът.

– Покажи ми бога – извиках – или наистина ще те убия!

И допях очите му и те ослепяха. А жрецът ми се замоли и рече:

– Нека господарят изцери своя слуга и ще му покажа бога.

Тогава дъхнах с моя дъх очите и зрението се възвърна, и той се разтрепери отново и ме въведе в трета стая, и – какво да видя! – там нямаше нито идол, нито друго изображение, а само едно кръгло метално огледало, сложено на каменен олтар.

И аз попитах жреца:

– Къде е богът? А той ми отговори:

– Няма друг бог освен огледалото, което виждаш, защото то е огледалото на мъдростта. То отразява всичко съществуващо под небето и на земята освен лицето на тоя, който гледа в него. Неговото лице то не отразява, та да може тоя, който гледа в него, да бъде мъдър. Има много други огледала, но те са огледала на мнението. Само това е Огледалото на мъдростта. И тези, които притежават това огледало, знаят всичко и за тях нищо не остава скрито. А тези, които не го притежават, нямат мъдрост. Затова то е богът и ние се кланяме на него.

И аз погледнах в огледалото и всичко беше, както ми го каза жрецът.

И аз направих нещо странно, но това, което направих, сега няма значение. Важното е, че в една долина, само на един ден път оттука, аз скрих Огледалото на мъдростта. Ти само ми позволи да вляза отново в тебе и да стана твой слуга и ще бъдеш по-мъдър от всички мъдреци и мъдростта ще принадлежи на теб. Позволи ми да вляза в теб и ще бъдеш най-мъдрият човек.

Но младият рибар се изсмя.

– Любовта е по-хубава от Мъдростта – извика той, – а малката русалка ме люби.

– Не е така, няма нищо по-хубаво от мъдростта – каза душата.

– Любовта е по-хубава – отвърна младият рибар и се хвърли в

дълбините, а душата тръгна да си върви, разплакана, през блатата.

И след като изтече втора година, душата слезе на морския бряг и повика младия рибар, и той се вдигна от дълбините и попита:

– Защо ме викаш?

А душата отговори:

– Ела по-близо, та да поговоря с теб, защото аз видях чудни неща.

Тогава той дойде по-близо, излегна се в плитчината, сложи глава на ръката си и заслуша. И душата му заговори:

– Когато те напуснах, аз се обърнах с лице към юг и тръгнах на път. От юг идва всичко, което е скъпоценно. Шест дена вървах аз по пътищата, които водят към града Антре, по прашните червени пътища, където винаги вървят поклонниците, вървах и аз и в утрото на седмия ден вдигнах очи и – ето! – градът лежеше в краката ми, защото е в долина.

Девет порти водят в тоя град и пред всяка порта стои бронзов кон, който цвили, когато бедуйните идват от планините. Стените са облицовани с мед, а стражевите кули връз стените са покрити с пиринч. На всяка кула стои стрелец с лък в ръка. При изгрев слънце той удря със стрела един гонг, а при залез слънце изсвирва с рог.

Когато понечих да вляза, стражите ме спряха и ме попитаха кой съм. Отговорих, че съм дервиш и че отивам към Мека, където върху зелено було коранът бил извезан със сребърни букви от ръцете на ангели. Те се изпълниха с почуда и ме помолиха да вляза.

Вътре градът е също като тържище. Непременно трябваше да бъдеш с мене. Пъстри книжни фенери пърхат като големи пеперуди из тесните улички. Когато вятърът духне над покривите, те се издигат и снишават като цветни водни мехури. Търговците седят на копринени килими пред своите дюкянчета. Те имат прави черни бради, а чалмите им са обсипани със златни люспици и дълги броеници от кехлибар и покрити с резба костилки от праскови се плъзгат между студените им пръсти. Някои от тях продават гълбан и нард, и редки парфюми от островите в Индийско море, и гъсто масло от червени рози, и миро, и малки, изрязани като нокът карамфилчета. Ако спреш да им заговориш, те хвърлят няколко щипки тамян в мангал с дървени въглища, за да освежат въздуха. Видях един сириец, който държеше пръчица, подобна на тръстика. Сиви нишки от пушек се бяха проточили от нея и уханието ѝ, както гореше, бе ухание на розовите бадеми напролет. Други продават сребърни гривни за ръце, украсени целите с млечносини тюркоази, и гривни за глезените от пиринчена тел с висящи ситни бисери, и обковани със злато тигърски зъби, и зъби на тая златна котка, наречена

леопард, също обковани със злато, и обици от пробити изумруди, и пръстени, изрязани от нефрит. От чайните долита звук на китара и пушачи на опиум с бели усмихнати лица поглеждат минувачите.

Истина ти казвам, трябваше да бъдеш с мене. Продавачи на вино си пробиват път в навалищата с големи черни мехове на гърба си. Повечето продават вино от Шираз, сладко като мед. Те го поднасят в малки металически чашки и посипват отгоре с листенца от рози. На пазара стоят търговци, които предлагат какви ли не плодове: зрели смокини с омекнало червено месо, пъпеши с миризма на мускус и жълти като топаз цитрони, райски ябълки и чепки бяло грозде, кръгли червенозлатисти портокали и продълговати лимони от зелено злато. Веднъж видях да минава слон. Хоботът му беше боядисан с цинобър и индийски шафран, а на ушите си имаше мрежа от багрена копринена връв. Той се спря срещу една сергия и започна да яде портокали, а търговецът само се смееше. Не можеш да си представиш колко странни са тия хора. Когато се радват, отиват при търговците на птици, купуват си затворена в клетка птица и я пускат на свобода, та радостта им да бъде по-голяма, а когато скърбят, шибат се с тръни, та скърбта им да не се уталож.

Една вечер срещнах няколко негри, които носеха паланкин през тържището. Той беше направен от позлатен бамбук, а прътите бяха лакирани в червено и осеяни с пиринчени пауни. На прозорците имаше муселинени пердета, извезани с крила от бръмбари и със скъпи бисерчета, и когато минаваше край мене, бледолика черкезка надзърна оттам и ми се усмихна. Аз тръгнах подир нея, а негрите ускориха стъпките си и се начумериха. Но за мен това нямаше значение. Чувствавах, че ме обзема голямо любопитство.

Най-после те спряха пред четвъртита бяла къща. Тя беше без прозорци и имаше само една малка врата като на гробница. Негрите сложиха долу паланкина и почукаха три пъти с медно чукче. Един арменец с кафтан от зелена кожа надникна през вратичката и когато го видя, отвори и постла килим на земята, и жената слезе. На слизане тя се обърна и пак ми се усмихна. Никога не бях виждал толкова бледо лице.

Месечината се вдигна, върнах се на същото място и потърсих къщата, но вече я нямаше там. Когато видях това, разбрах коя е била жената и защо ми се беше усмихнала.

Наистина трябваше да бъдеш с мене. На празника на новолунието младият император излезе от двореца си и отиде в джамията да се моли. Косата и брадата му бяха боядисани с розови листа, а бузите му бяха напудрени със ситен златен прах.

Дланите на ръцете и стъпалата на краката му бяха жълти от шафран. При изгрев слънце излезе той от двореца с одежда от сребро и при залез слънце се върна обратно с одежда от злато. Хората се хвърляха на земята и закриваха лицата си, но аз не пожелах да го направя. Аз стоях до сергията на един продавач на фурми и чаках. Императорът ме видя, навъси боядисаните си вежди и спря. Аз стоях, без да се помръдна, и не се преклоних. Хората се чудеха на моята дързост и ме съветваха да бягам от града. Аз не им обърнах внимание, отидох и седнах при търговците на чуждоземски идоли, които са мразени заради занаята си. Разправих им какво съм направил и всеки от тях ми подари по един идол и ме помоли да си отида.

Същата нощ бях легнал на възглавница в чайната на Гранатовата улица и телохранителите на императора дойдоха и ме поведоха към двореца. Когато влизах, те затваряха всяка врата подире ми и слагаха вериги през нея. Вътре имаше голям двор с аркади от всички страни. Стените бяха от бял алабастър, тук-там със сини и зелени плочи. Стълбовете бяха от зелен мрамор, а настилката – от мрамор с цвета на цъфнали праскови. Никога не бях виждал подобна гледка.

Когато прекосяха двора, две забулени жени погледнаха надолу от чардака и ме прокълнаха. Телохранителите бързаха нататък и задният край на копията им кънтеше по излъскания под. Те отвориха порта, изрязана от слонова кост, и аз се намерих в градина със седем тераси. Тя беше засадена с лалета, хризантеми и алое, обсипано със сребърни цветчета. Като тънка кристална тръстика в здрачния въздух висеше водоскок. Кипарисите приличаха на изгорели факли. На един от тях пееше славей.

В дъното на градината имаше малка беседка. Доближихме се и двама евнуси излязоха оттам да ни посрещнат. Тлъстите им снаги се поклащаха при ходенето, те ме изгледаха любопитно изпод жълтите си клепачи. Единият дръпна настрана началника на телохранителите и тихо му зашепна. Другият продължи да дъвче парфюмирани хапчета, които вадеше с превзето движение от овална кутийка, емайлирана в люляков цвят.

След няколко мига началникът на телохранителите освободи войниците. Те се върнаха в двореца, а евнусите бавно ги последваха и по пътя си беряха сладки черници от дърветата. Веднъж по-възрастният от двамата се обърна и ми се усмихна със зловеща усмивка.

Тогава началникът на телохранителите ме покани със знак да вляза в беседката. Аз продължих, без да се разтреперя, дръпнах настрана

тежката завеса и влязох.

Младият император лежеше изтегнал се върху диван от боядисани лъвски кожи и на китката му бе кацнал голям северен сокол. Зад него стоеше нубиец с пиринчен шлем, гол до кръста и с тежки обици в цепнатите си уши. На една маса до дивана беше сложен грамаден стоманен ятаган.

Като ме видя, императорът се навъси и попита:

– Как се казваш? Не знаеш ли, че аз съм император на тоя град?

Но аз не отговорих.

Той посочи с пръст ятагана, нубиецът го сграбчи, втурна се напред и ме удари със страшна сила. Острието изсъска и мина през мене, без да ми причини никакво зло. Негърът залитна и се просна на пода, а когато се изправи, зъбите му тракаха от ужас и той се скри зад дивана.

Императорът скочи на крака, грабна копие от стойка с оръжия и го хвърли срещу мене. Аз го хванах, както хвърчеше, и пречупих дървото на две. Той изстреля към мене стрела, но аз вдигнах ръце и тя спря във въздуха. Тогава той изтегли ханджар, затъкнат в колана от бяла кожа, и преряза гърлото на нубиеца, за да не може робът да разкаже за неговия позор. Негърът се загърчи като стъпкана змия и червена пяна покри на мехури устните му.

Щом той умря, императорът се обърна към мене, избърса с везана пурпурна кърпичка потта, блеснала по челото му и ме попита:

– Пророк ли си, та не мога да те поразя, или син на пророк, та не мога да те раня? Моля те, напусни моя град тая вечер, защото, докато си тук, аз не съм негов господар.

А аз му отговорих:

– Ще си отида, ако ми дадеш половината от съкровищата си. Дай ми половината от съкровищата си и ще си отида.

Той ме хвана за ръка и ме заведе в градината. Началникът на телохранителите ме видя и се изуми. Евнусите ме видяха, коленете им се разтрепериха и те паднаха на земята от страх.

Има в двореца една стая с осем стени от червен порфир и таван от пиринчени плочки, от които висят лампи. Императорът допря една от стените, тя се отвори и ние минахме по коридор, осветен от много факли. В ниши от двете страни стояха огромни делви за вино, напълнени до ръба със сребърни монети. Стигнахме средата на коридора, императорът изрече дума, която не бива да се повтаря, една гранитна врата се отвори широко на тайна пружина и той закри лицето си с ръце, за да не се заслепят очите му.

Не можеш да повярваш колко великолепна беше тая стая. Там имаше грамадни коруби от костенурки, пълни с бисери, и големи издълбани лунни камъни, струпани накуп с червени рубини. Златото беше насипано в ковчезета от слонска кожа, а златният пясък – в кожени торби. Имаше опали и сапфири – опалите в чаши от кристал, а сапфирите в чаши от нефрит. Кръгли зелени изумруди бяха наредени по големина върху тънки блюда от слонова кост, а в единия ъгъл имаше копринени чували, едни с тюркоази, други с берили. Рогове от слонова кост бяха препълнени с лилави аметисти, а пиринчени рогове – с халцедон и сардоникс. Стълбовете, които бяха от кедър, бяха накачени с нанизы от жълти сапфири. В плоски продълговати щитове имаше виненочервени гранати и зелени като трева карбункули. И всичко това е само една десета от нещата, които бяха там.

Като свали ръце от лицето си, императорът ми каза:

– Ето моята съкровищница и половината от всичко в нея е твое, както ти обещах. Ще ти дам камили и камилиари и те ще изпълнят заповедите ти и ще откарат твоя дял от съкровищата, в която част на света поискаш. И това ще стане още довечера, защото не искам моят баща – Слънцето, да види, че в града има човек, когото не мога да убия.

Но аз му отговорих:

– Това злато е твое, среброто е също твое, твои са и скъпоценните камъни и всички скъпи неща. Аз нямам нужда от тях. Няма да взема от тебе нищо друго освен пръстенчето, което носиш на ръката си.

Императорът се намръщи.

– Това е прост пръстен от олово – възкликна той – и няма никаква стойност! Взemi половината от съкровището и се махни от града!

– Не – отговорих аз, – няма да взема нищо освен тоя оловен пръстен, защото знам какво е написано от вътрешната му страна и за какво служи.

И императорът се разтрепери, замоли ми се и каза:

– Взemi всичките съкровища и се махни от града. И другата половина ще бъде твоя.

И аз направих нещо странно, но това, което направих, сега няма значение. Важното е, че в една пещера само на един ден път оттука, съм скрил пръстена на богатството. Той е само на един ден път оттука и те чака да дойдеш. Човекът, който има тоя пръстен, е по-богат от всички царе на света. Затова ела и го взemi, и богатствата на целия свят ще бъдат твои.

Но младият рибар се изсмя.

– Любовта е по-хубава от богатството – възкликна той, – а малката русалка ме люби.

– Не, няма нищо по-хубаво от богатството – каза душата.

– Любовта е по-хубава – отговори младият рибар и се хвърли в дълбините, а душата тръгна да си върви, разплакана през блатата.

И след като изтече трета година, душата дойде на брега и повика младия рибар, и той се издигна от дълбините и попита:

– Защо ме викаш?

А душата отговори:

– Ела по-наблизо, за да поговоря с теб, защото видях чудни неща.

Тогава той дойде по-близо, излегна се в плитчината, облегна глава на ръката си и заслуша. А душата му каза:

– Зная един град, където има хан край реката. Седях там с моряци, които пиеха две различни по цвят вина и ядяха хляб направен от ечемик, и дребни солени рибки, поднасяни с дафинов лист и оцет. И както седяхме и се веселяхме, влезе при нас един старец, който носеше кожено килимче и лютня, на която имаше две рогчета от кехлибар. И когато постла килимчето на пода, прекара перце по металните струни на лютнята и едно момиче със забулено лице дотича вътре и затанцува пред нас. С було от прозирен плат бе забулено лицето му, а краката му бяха боси. Краката му бяха боси и се движеха по килима като бели гълъбчета. Никога не съм виждал нищо по-чудесно, а градът, в който то танцува, е само на един ден път оттука.

И когато чу думите на душата си, младият рибар се сети, че малката русалка няма крака и не може да танцува. И силен копнеж го обзе и си каза: „То е само на един ден път и аз мога да се върна при любимата си.“ И се засмя, изправи се в плитката вода и закрачи към брега.

А когато излезе на сухото, той се засмя отново и отвори прегръдки за душата си. И от душата му се изтръгна вик на голяма радост, тя изтича насреща му и влезе в него, и младият рибар видя, проточила се на пъска пред него, тая сянка на тялото, която е тялото на душата.

И неговата душа му рече:

– Да не се бавим, ами да се махаме оттука, защото морските божества са ревниви и имат чудовища, които изпълняват заповедите им.

Така те забързаха и цялата нощ пътуваха по месечина, и целия следващ ден пътуваха по слънце, а вечерта на втория ден стигнаха до един град.

И младият рибар попита душата си:

– В тоя ли град танцува момичето, за което ми говори?

А душата му отговори:

– Не е тоя град, друг е. Въпреки това, нека влезем.

Така те влязоха и тръгнаха из улиците и когато минаваха по чаршията на златарите, младият рибар видя хубава сребърна чаша, изложена на една сергия. И душата му рече:

– Вземи тая сребърна чаша и я скриј. Тогава той взе чашата и я скри в гънките на наметалото си и те побързаха да излязат от града.

Но щом се отдалечиха от града, младият рибар се навъси, захвърли чашата и запита душата си:

– Защо ми каза да взема тая чаша и да я скрия, нали това беше лоша постъпка?

А душата му отговори:

– Успокой се, успокой се.

И вечерта на втория ден стигнаха до друг град и младият рибар попита душата:

– В тоя ли град танцува момичето, за което ми говори?

А душата му отговори:

– Не е тоя, друг е. Въпреки това нека влезем, Така те влязоха и тръгнаха из улиците и когато минаваха по чаршията на търговците на сандали, младият рибар видя дете, застанало до делва с вода. И душата му каза:

– Набий това дете.

Тогава той би детето, докато то се разплака, а после те побързаха да излязат от града.

Но щом се отдалечиха от града, младият рибар се разгневи и запита душата си:

– Защо ми каза да набия детето, нали това беше лоша постъпка?

А душата му отговори:

– Успокой се, успокой се.

И вечерта на третия ден стигнаха до един град и младият рибар попита душата:

– В тоя ли град танцува момичето, за което ми говори?

А душата му отговори:

– Може да е тоя град, затова нека влезем. Така те влязоха и тръгнаха из улиците, но младият рибар никъде не можа да намери реката, нито хана край нея. А хората от града го поглеждаха с любопитство и той се уплаши, и каза на душата си:

– Да си вървим, защото тая, която танцува с белите си крака, не е тука.

А душата отговори:

– Не, нека поостанем, нощта е тъмна и ще има разбойници по пътя.

Тогава той седна на пазарището да си почине и след време край него мина търговец с качулка и наметка от татарски плат, който носеше фенер от надупчен рог, сложен на коленчатата тръст. И търговецът го попита:

– Защо седиш на пазарището, не виждаш ли, че дюкяните са затворени, а вързопите стегнати?

А младият рибар му отговори:

– Не мога да намеря хан в тоя град, нито имам сродник, който да ме подслони.

– Не сме ли всички сродници? – рече търговецът. – Не сме ли всички направени от един бог? Ела с мене, аз имам стая за гости.

И младият рибар стана и отиде с търговеца в дома му. И след като мина през нарова градина и влезе в къщата, търговецът му донесе розова вода в медна паница, за да си измие ръцете, и зрели дини, за да уталожат жаждата си, и сложи пред него купа с ориз и къс печено ярешко месо.

После търговецът го заведе в стаята за гости и го покани да си легне и отпочине, а младият рибар му поблагодари и целуна пръстена на ръката му и се изтегна върху килимите от боядисан кози косъм. И като се покри със завивки от черна вълна, заспа.

А при часа преди съвване, докато още бе нощ, душата го събуди и му каза:

– Стани и иди в стаята на търговеца, в стаята, където спи, и го убий и вземи златото му, защото то ни трябва.

И младият рибар стана, и се промъкна в стаята на търговеца, и до краката на търговеца лежеше ятаган, а на табла до него имаше девет кесии със злато. И той протегна ръка, и докосна ятагана, и щом го докосна, търговецът се стресна и се събуди, и като сграбчи сам ятагана, извика на младия рибар:

– Със зло ли се отплащаш за доброто и с кръв ли връщаш услугата, която ти направих?

А душата каза на младия рибар:

– Удари го!

И той го удари така, че търговецът примря, тогава грабна деветте кесии със злато и побърза да избяга през наровата градина, и обърна лице към Зорницата.

Но щом се отдалечиха от града, младият рибар се заблъска в

гърдите и рече на своята душа:

– Защо ме накара да убия търговеца и да взема златото? Сега знам, че си лоша.

А душата му отговори:

– Успокой се, успокой се.

– Не – извика младият рибар, – не мога да се успокоя, защото всичко, което ме накара да направя, ми е омразно. Ти също си ми омразна и искам да ми кажеш защо постъпи с мен по този начин.

И душата му отговори:

– Когато ме изпрати по света, ти не ми даде сърце, затуй се научих да върша всичко това и то ми харесва.

– Какво разправяш? – промърмори младият рибар.

– Ти го знаеш добре – отговори душата, – ти го знаеш добре. Нима си забравил, че не ми даде сърце? Вярвам, че не си забравил. Затова не се тревожи, недей тревожи и мен, а се успокой, защото няма болка, която да не изживееш, нито удоволствие, което да не изпиташ.

Но като чу тези думи, младият рибар се разтрепери и каза на душата:

– Не, ти си лоша и ме накара да забравя любимата си, и ме съблазни със съблазни, и ме накара да тръгна по греховен път.

А душата му отговори:

– Ти не си забравил, че когато ме изпрати по света, не ми даде сърце. Хайде да отидем в друг град и да се веселим – имаме девет кесии злато.

Но младият рибар взе деветте кесии злато и ги захвърли, и ги стъпка.

– Не! – извика той. – Не искам да имам нищо общо с тебе, нито искам да ходя с тебе някъде, а както те пропъдих преди, така ще те пропъдя и сега, защото не си ми сторила нищо добро.

И се обърна гърбом към луната, извади ножчето, което имаше дръжка от кожа на зелена усойница, и се опита да отреже от краката си тая сянка на тялото, която е тялото на душата. Но душата не се помръдна от него, нито обърна внимание на заповедта, а му каза:

– Вълшебството, на което те научи магьосницата, няма вече сила. Аз не мога повече да те напусна, нито ти можеш да ме пропъдиш. Веднъж в живота може човек да изпъди душата си, но онзи, който я приеме обратно, трябва да я запази завинаги в себе си и това е неговото наказание и отплата.

И младият рибар пребледня, стисна ръце и възкликна:

– Тя беше вероломна, тая магьосница, щом не ми каза това!

– Не – възрази душата, – тя само е била вярна на оновова, комуто се кланя и комуто ще служи навеки.

И когато разбра, че не ще може вече да се отърве от душата си, че тя е лоша душа и ще остане в него завинаги, той падна на земята и горчиво зариди.

А призори младият рибар стана и каза на душата:

– Ще си вържа ръцете, за да не мога да изпълнявам твоите заповеди, и ще си стисна устните, за да не мога да повтарям твоите думи, и ще се върна на мястото, където живее тази, която любя. При морето ще се върна аз, при заливчето, където тя обича да пее, и ще я повикам, и ще ѝ разкажа за злото, което съм сторил, и за злото, което ти ми стори.

А душата взе да го съблазнява и каза:

– Коя е твоята любима, та да се върнеш при любимата си? В света има много по-хубави от нея. Да речем, танцьорките от Самария, които танцуват като всякакви птици и зверове. Краката им са боядисани с къна, а в ръцете си държат медни звънчета. Те се смеят, когато танцуват, и смехът им кънти като смехът на вадата. Ела с мен и ще ти ги покажа. Какво си се загрижил за греховните неща? Не е ли това, което е приятно за ядене, създадено за гладния? Нима има отрова в това, което е сладко за пиене? Не се тревожи, а ела с мен в друг град. Наблизо знам едно градче, където има градина от божурови дървета. И в тая хубава градина живеят бели пауни и пауни със сини гърди. Когато разперят на слънце опашките си, те приличат на кръгове от слонова кост и на кръгове от позлата. А тая, която ги храни, танцува за тяхно удоволствие и понякога танцува на ръце, а друг път танцува с краката си. Очите ѝ са начернени с антимон, а ноздрите ѝ са като лястовича опашка. От кукичка в едната ѝ ноздра виси цвете, изрязано от бисер. Тя се смее, когато танцува, и сребърните халки на глезените ѝ звънтят като сребърни звънчета. Не се тревожи повече, а ела с мен в тоя град.

Но младият рибар не отговори на душата си, а затвори устните си с печата на мълчанието и върза ръцете си със здрава връв и се запъти обратно към мястото, откъдето беше дошъл – към заливчето, където неговата любима обичаше да пее. И през цялото време душата го съблазняваше по пътя, но той не ѝ отговаряше, нито се съгласяваше да извърши долните постъпки, към които душата го тласкаше, толкова голяма беше силата на любовта, която гореше в него.

И когато стигна морския бряг, свали връвта от ръцете си и махна печата на мълчанието от устните си, и повика малката русалка. Но тя не

дойде на неговия зов, макар че я вика и ѝ се моли цял ден.

А душата му се присмя и рече:

– Разбрали, че твоята любов ти носи малко радост. Ти приличаш на тия, които по време на суша наливат вода в счупен съд. Ти даваш всичко, каквото имаш, а на теб в замяна не ти дават нищо. По-добре ще е да дойдеш с мене, защото аз зная къде е Долината на насладите и какво се върши там.

Но младият рибар не отговори на душата, а си направи жилище от плет в една цепнатина сред скалите и живя там цяла година. И всяка сутрин викаше русалката, и по пладне я викаше пак, а вечер мълвеше името ѝ. Въпреки това нито веднъж не се издигна тя от морето да го посрещне, нито той можа да я намери нейде в морето, макар и да я търсеше в пещерите и в зелената вода, във вировете, останали от прилива, и в кладенците по морското дъно.

А душата непрекъснато го съблазняваше със злини и му шепнеше за ужасни неща. И все пак не можа да го надделе, толкова велика бе силата на любовта му.

И след като изтече тая година, душата си помисли: „Аз съблазнявах господаря си със зло, но любовта му е по-силна от мен. Сега ще го съблазнявам с добро и може би тогава ще дойде с мене.“

За това тя заговори на младия рибар и рече:

– Разправях ти за радостите по света, но ти остана глух за думите ми. Позволи ми сега да ти разкажа за мъката по света и може би ще ме изслушаш. Защото истината е, че мъката е господар на тоя свят и няма човек, който да се избави от мрежите ѝ. Има хора, които нямат дрехи, и други, които нямат хляб. Има вдовици, които се обличат с пурпур, и вдовици, които се обличат с дрипи. Из мочурите кръстосват прокажени и вършат жестокости един спрямо друг. Просяци ходят по пътищата и кесиите им са празни. Из улиците на градовете ходи гладът, а чумата седи пред портите им. Ела, ще отидем да поправим тия неща и да ги премахнем. Защо ще седиш тука и ще викаш любимата си, щом виждаш, че тя не отговаря на твоя зов? И какво е любовта, та да държиш толкова много на нея?

Но младият рибар не ѝ отговори нищо, толкова велика беше силата на любовта му. И всяка сутрин викаше русалката, и по пладне я викаше пак, а вечер мълвеше името ѝ. Въпреки това нито веднъж не се вдигна тя от морето да го посрещне, нито той можа да я намери някъде в морето, макар и да я търсеше в морските реки и в доловете, които са под вълните на морето, станало съвсем мораво през нощта, и в морето, станало

сиво от зората.

И след като изтече втора година, душата каза една вечер на младия рибар, седнал самин в плетеното си жилище:

– Виж! Аз те съблзних с добро, но любовта ти е по-силна от мене. Затова няма да те съблзнявам повече, но ти се моля, позволи ми да вляза в сърцето ти, та да стана едно с тебе, както съм била преди.

– Разбира се, можеш да влезеш – каза младият рибар, – защото през дните, когато си скитала из света без сърце, трябва много да си страдала.

– Уви! – възкликна душата. – Не мога да намеря място, откъдето да вляза, дотолкова е обградено с любов това твоє сърце!

– И все пак бих искал да ти помогна – каза младият рибар.

Но щом изрече това, силен вик на жалба долетя от морето – този вик хората чуват, когато умира някой от морските жители. И младият рибар скочи и напусна плетеното си жилище, изтича долу на брега. И черни вълни забързаха към брега, понесли нещо, което беше по-бяло от сребро. Бяло като морския прибой беше то и като цвете се мятеше по вълните. И прибоят го пое от вълните, пяната го пое от прибоая, а брегът го прие и тогава младият рибар видя в краката му да лежи тялото на малката русалка. Мъртво лежеше то в неговите крака.

Заридал като измъчван болник, той се хвърли долу до нея и зацелува студената червенина на устните, и замилва мокрия кехлибар на косите. Той се хвърли на пясъка до нея, разплакан като обезумял щастливец, и с кафявите си ръце я притисна до своите гърди. Студени бяха устните, но въпреки това той ги целуваше. Горчив бе медът на косата ѝ, но въпреки това той го вкусваше с горчива радост. Той целуваше затворените клепки и пръските от буйните вълни, които оставаха в техните чашки, не бяха толкова солени, колкото неговите сълзи.

И пред мъртвата той направи признание. В раковините на ушите ѝ той изля тръпчивото вино на своя разказ. Той обви малките ръце около врата си и докосна с пръсти тънкото като тръстика гърло. Горчива, горчива бе радостта му и изпълнена със странно щастие бе болката му.

А черното море прииждаше все по-наблизо, а бялата пяна стенеше като прокажен. С бели нокти от пяна морето се впиваше в брега. От двореца на морския цар отново долетя викът на жалба, а далече в морето огромни тритони дрезгаво надуваха своите рогове.

– Бягай – каза душата, – защото все по-нависоко се надига морето и ако се забавиш, ще те погуби. Бягай, страх ме е, като виждам, че сърцето ти е затворено за мене поради твоята голяма любов. Бягай на

безопасно място. Нали няма да ме изпратиш на онзи свят без сърце?

Но младият рибар не слушаше душата, а викаше малката русалка и й казваше:

– Любовта е по-хубава от мъдростта и по-скъпоценна от богатството, и по-прекрасна от краката на човешките дъщери. Огньовете не могат да я погълнат, нито могат водите да я угасят. Аз те виках в зори, но ти не дойде на моя зов. Луната чу твоето име, но ти не ми обърна внимание. Защото аз безчестно те напуснах и за свое собствено зло си отидох от тебе. Но въпреки всичко любовта ти винаги оставаше в мене и оставаше все тъй силна, нищо не можеше да я победи, макар и да виждах пред себе си зло и добро. А сега, след като си умряла, с тебе ще умра и аз.

А душата му се молеше да си отидат, но той не искаше – толкова голяма бе любовта му. И морето идваше все по-наблизо и се мъчеше да го залее с вълните си; и когато разбра, че крайт е наближил, той целуна с безумни устни студените устни на русалката и сърцето в гърдите му се пръсна. И понеже преливаше от любов, сърцето му се пръсна, душата намери откъде да влезе, и влезе и се сля в едно с него, както беше преди... А морето заля младия рибар с вълните си.

На утрото свещеникът излезе да благослови морето, защото се беше развълнувало. И с него тръгнаха монасите и певците, и носачите на свещи, и прислужниците с кадилниците, и много хора.

И когато стигна брега, свещеникът видя младия рибар да лежи удавен в крайбрежния прибой, а в прегръдките му – тялото на малката русалка. И, намръщен, той се дръпна назад, направи кръстен знак, извиси глас и каза:

– Няма да благословя морето, нито онова, което е в него. Проклети да са морските хора и проклети да са всички, които общуват с тях. А тоя, който зарад любовта се отрече от господата и лежи тука със своята възлюбена, сега е понесъл божие наказание. Вдигнете неговото тяло и тялото на възлюбената му и ги погребете при отвъргнатите. Не поставяйте нито знак, нито белег над тях, та никой да не знае къде почиват. Защото те бяха прокълнати приживе и прокълнати ще останат в смъртта.

И хората сториха, както той им заповяда, и при отвъргнатите, където не никне никаква билка, изкопаха дълбока яма и заровиха в нея мъртвите тела.

И когато изтече трета година, един свят ден свещеникът отиде в черквата, за да покаже на хората раните господни и да им говори за

гнева господен.

И когато си облече одеждите и влезе и се преклони пред олтара, видя, че олтарът е покрит с чудновати цветя, каквито не беше виждал преди. Чудновати бяха те наглед и имаха странна хубост, и хубостта им го тревожеше, а дъхът им бе сладък. И му беше радостно, а не разбираше защо се радва.

И след като отвори дарохранителницата и накади дароносицата, и показа Светото причастие на хората, и го скри пак зад светия покров, заговори на хората и мислеше да им говори за гнева божий. Но красотата на белите цветя го тревожеше, а дъхът им бе сладък и други думи му идваха на устата и заговори не за гнева божий, а за бога, чието име е Любов. А защо говореше тъй, не знаеше.

И когато свърши словото си, хората плачеха, а свещеникът се върна в ризницата и очите му бяха пълни със сълзи. И дяконите дойдоха и започнаха да го разсъбличат, и му свалиха стихара и пояса, орара и патрашила. А той стоеше като унесен.

И когато му свалиха одеждите, той ги погледна и попита:

– Какви са тия цветя на олтара и откъде са?

– Какви са тия цветя, не можем да кажем, но са от края на гробището, където лежат отвъргнатите.

И свещеникът се разтрепери, върна се у дома си и взе да се моли.

А сутринта, още призори, излезе с монасите и певците, и носачите на свещи, и прислужниците с кадилниците, и много хора, и отиде на морския бряг, и благослови морето и всички диви същества в него. Благослови и фавните, и дребните създания, които танцуват в гората, и създанията с блестящи очи, които надзъртат през листака. Благослови всички твари в божия свят и хората се изпълниха с радост и почуда. Но въпреки това в края на гробищата, там, където лежат отвъргнатите, никога вече не поникнаха никакви цветя и земята оставаше неплодна, както и преди. А и морските хора вече не идваха в заливчето, както бяха идвали преди, защото бяха отишли в друга част на морето.

КРАЙ

© Оскар Уайлд
© 1977 Сидер Флорин, превод от английски

Oscar Wilde
The Fisherman and His Soul

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране и разпознаване: Тони
Профиздат – София, 1977

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2015>]